

Utvärdering Sommarboken 2015

Kultur i Väst
SE 405 44 Göteborg
besök Rosenlundsgatan 4
+46 (0)31 333 51 00
kulturivast@kulturivast.se
www.kulturivast.se
org nr 232100-0131

Beskrivning av projektet

Sommarboken är ett läsfrämjande biblioteksprojekt vars fokus ligger på lustfylld fritidsläsning för barn mellan 8-12 år. Barnens läsning skall vara kravlös och utan motprestation. Biblioteken som deltar förbinder sig att arrangera minst 3 träffar under sommaren. Där ska det litterära samtalet vara i centrum vilket innebär att barnen på olika sätt ska få möjlighet att prata om sin läsning med en bibliotekarie. Biblioteken kan mot en avgift köpa två olika paket med material innehållande: bokväskor/bokpåsar, festivalarmband, klistermärken, bokmärken.

Projektet startade 2012 med fem pilotbibliotek från Västra Götalandsregionen som deltog. 2015 medverkade 230 bibliotek/filialer från hela Sverige. Sommarboken har utvecklats till ett nationellt projekt. Sommarboken drivs av Kultur i Väst och stöds av Sveriges Kulturråd.

Om utvärderingen

Detta är en sammanställning av den utvärdering som i augusti 2015 skickades till de bibliotek som varit med i projektet. Det var 168 bibliotek/filialer från 18 län som svarade.

Syftet med utvärderingen har bland annat varit att få fram Sommarbokens utvecklingsmöjligheter och i slutet finns de redovisade i punktform. Rapporten inleds med en redovisning av svaren på de ställda frågorna. Frågorna kommer inte i strikt ordning utan har satts ihop tematiskt. Utvärderingen avslutas med en diskuterande sammanfattning och de utvecklingsområden som analyserats fram.

Fråga 4, 9 Träffarna

Biblioteken/filialerna har i genomsnitt haft 3 träffar under sommaren. I stort sett alla bibliotek har haft boktips under dessa träffar. Därefter kommer fika (98 bibliotek) och pyssel (68 bibliotek). Sen är variationen stor och det finns exempel på allt från tipspromenader till teater. De flesta har kombinerat flera olika aktiviteter som till exempel fika och boktips.

Fråga 10 Hur har träffarna fungerat?

Många svarar att träffarna har fungerat från bra till toppen. Materialet (väskan, påsen, klistermärkena, bokmärkena, festivalarmbanden) har varit uppskattat och barnen som deltagit har varit mer engagerade och piggare än när de kommer med skolan.

Ett antal bibliotek skriver om de svårigheter det medför att ordna aktiviteter på sommaren. Eftersom många vill ha semester ungefär samtidigt är det tajt med bemanningen. Ibland leder det även till att ansvaret för projektet måste ges till en sommarvikarie eller delas upp på flera bibliotekarier. Andra bibliotek lyfter fram att de har problem med att locka barn till sommarträffarna. I deras upptagningsområde är det många som reser bort under sommaren och barnen kommer då främst till uppstart och avslutning.

Flera har kommenterat att det kan vara väl så givande med en liten grupp, som med en större och att det är viktigt med kvalitet istället för kvantitet.

På några bibliotek har man funderat kring barnens ålder. Den tänkta målgruppen är barn mellan 8-12 år men ofta kommer det även yngre och ibland äldre barn. Detta ställer högre krav på bibliotekarierna när de skall presentera och tipsa om böcker för alla deltagare. Någon skriver också om att det ställer högre krav på gruppen. Det kan vara trist att lyssna på böcker för nybörjarläsaren när man är en van stoläsa själv eller vice versa.

Fråga 5 - 7, 11 Reflektioner kring de deltagande barnen

Utifrån undersökningen kan man se att minst 6 350 barn har deltagit i träffarna av dessa var 62 % flickor, 38 % pojkar. Det är främst läsvana flickor med svenska som modersmål som deltagit i Sommarbokens träffar. Tittar man på resten av gruppernas deltagare handlar det ofta om att barnen som kommer tycker om att läsa men att läskapacitet skiljer sig åt. De flesta barn med utlandsfödda föräldrar som deltagit är oftast vana läsare. Sett till alla deltagande barn så har många erfarenhet av biblioteket sen tidigare och/eller engagerade föräldrar som följer dem till träffarna.

Flera bibliotek skriver att de försökt att nå ut till andra målgrupper än de med svenska som modersmål men inte fått något gensvar. Ett exempel är biblioteket som besöks av många immigrantbarn. Barnen hade fått både information om träffarna och Sommarbokenmaterialet och blivit

glada för det men sedan dök de inte upp till träffarna. De som deltog var främst svenska barn. Bibliotekariens kommenterar själv med *"kanske de inte kände sig inkluderade"*.

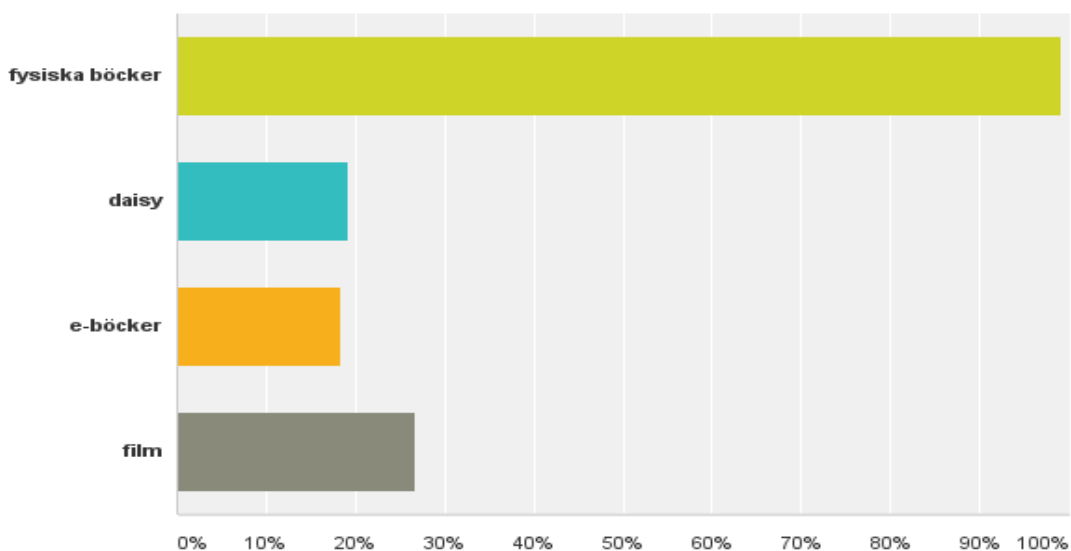
Men undantag finns. De bibliotek som samarbetat med olika fritidshem har ett annat resultat. På deras träffar har grupperna blivit mer blandade sett till bakgrund, kön, biblioteksvana och läskapacitet. Tack vare pedagogerna på fritidshemmet har barnen haft möjlighet att både hitta och ta sig till biblioteken och träffarna.

På ett bibliotek har de haft ovanligt många barn med utländsk bakgrund. Flera har kommit från ett asylboende. De har haft svårt med svenskan men kommit flitigt och lånat böcker på såväl svenska som på deras hemspråk.

Det finns exempel på att Sommarbokenträffarna även når barn från olika socioekonomiska förhållanden. De barn vars familjer inte har råd att resa bort under sommaren uppskattar aktiviteter på biblioteket. Träffarna är gratis, återkommande och en möjlighet att träffa andra barn och vuxna.

Q12 Vilka andra medier har ni pratat/visat under träffarna?

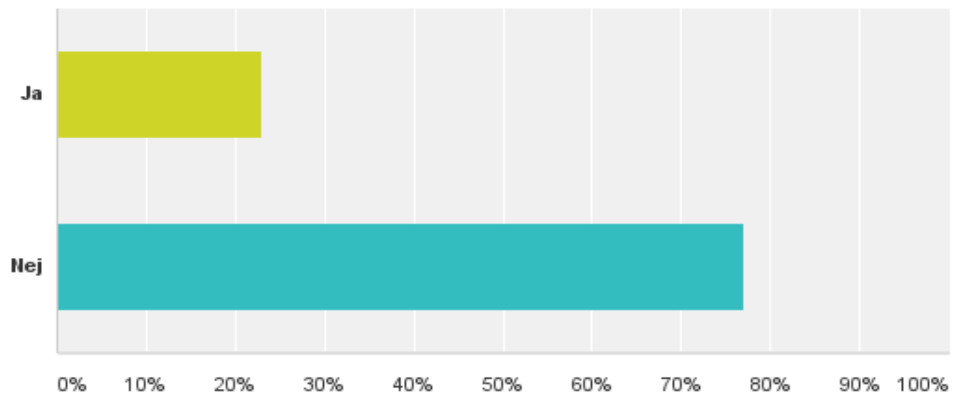
Svarade: 120 Hoppade över: 26

Även tidskrifter, ljudböcker, musik, tv-spel och serier uppger biblioteken att de har visat.

Q13 Har barnen varit delaktiga i utformningen av träffarna?

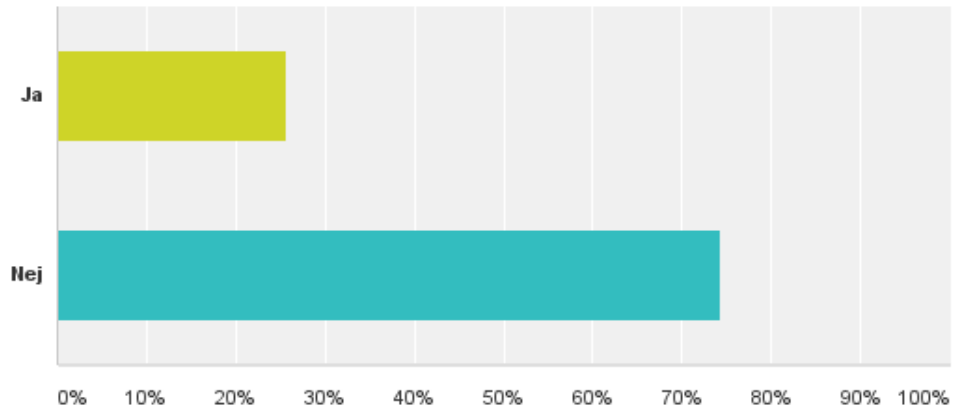
Svarade: 131 Hoppade över: 15

22,9 % svarade ja, 77,10 % svarade nej. De som svarade ja, angav främst att barnen fått komma med förslag på vad som skall hända på träffarna och/eller lett boksamtal. Ett bibliotek gav detta svaret: *"Några av stammisarna har varit med och tyckt till om upplägget i förväg. De förberedde även bokprat till uppstart-träffen, för att få igång boksamtalen. De har även fått välja vilken väska vi skulle beställa i år, och så har de varit "värdar" vid träffarna, dvs hjälper till att förbereda fika och dela ut material. De har också affischerat och delat ut flyers.*

Q14 Har ni samarbetat med andra verksamheter (t ex den lokala fotbollsföreningen)?

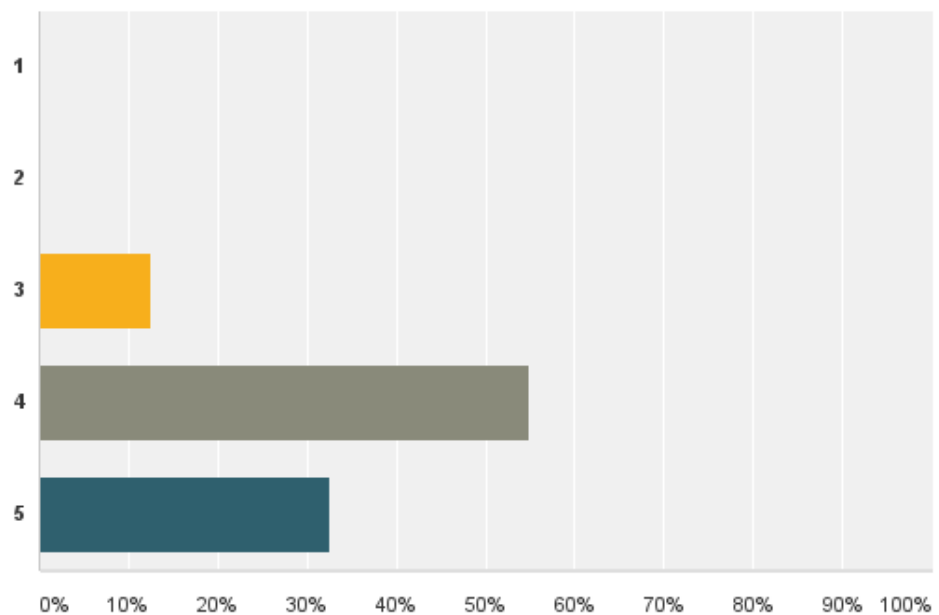
Svarade: 39 Hoppade över: 1

25 % av biblioteken har samarbete med till exempel skolor, fritids, idrottsföreningar, fritidsgårdar och lokala biografen. I vissa fall även med andra läsprojekt som Paus.

Q15 Hur användbart har Sommarbokens material varit? Ange på en skala 1-5 där 1 är det lägsta värdet.

Svarade: 40 Hoppade över: 0

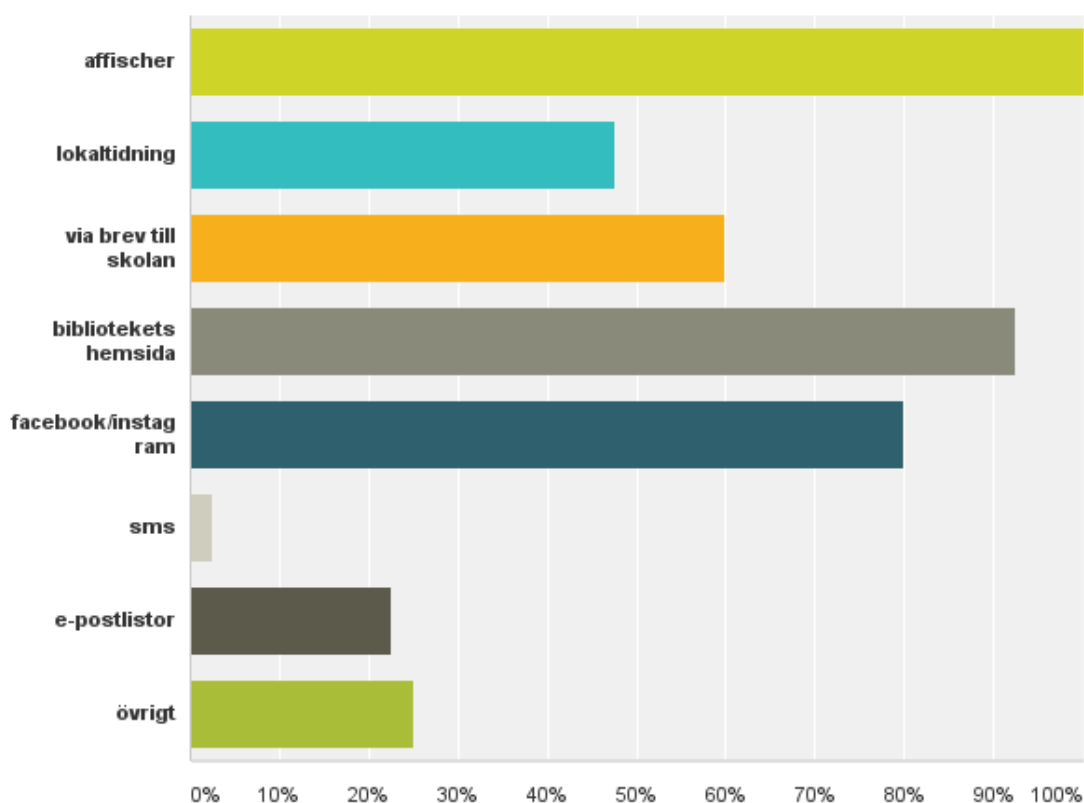
Materialet får i snitt 3.98 av 5

Kommentarer från biblioteken: Materialet är populärt, främst bokväskan och bokpåsen men även festivalarmbandet. Det går inte att ta av vilket ibland ställt till problem när barnen ångrat sig. Till nästa år önskas mer pyssel/knåp och flyers för nedladdning på hemsidan.

*”Jättefint material skapat stor nyfikenhet och intresse för Sommarboken!
Deltagarna har ökat! Hoppas vi kan köpa lika fint material nästa år!”*

Q16 Genom vilka kanaler har ni gått ut med information kring Sommarboken?

Svarade: 40 Hoppade över: 0

Andra vägar för att nå ut har varit flyers, information i brevlådan hem till barnen och att man muntligen har informerat om Sommarboken.

Fråga 17 Varför deltar ni?

Svaren kan delas in i 6 grupper. Här illustrerade med olika citat från utvärderingen.

Läsfrämjande/läslust/kravlöst: Uppmuntran att fortsätta läsa på sommaren. Statuslyft för sommarläsningen. Viktigt med nöjesläsning inte tvång och sprida läsglädje. Bra att det är kravlöst och viktigt med

fokus på litteraturförmedling och inte kvantitet. Viktigt uppmärksamma läsningen. Få barnen att prata om läsningen, de gillar det. Roligt vända sig till de som redan läser. Vill ha en läscykel som sträcker sig över hela året. Projektet passade vårt arbete för lässtimulans.

Utveckling biblioteket/bibliotekarien: Biblioteket skall vara tillgängligt för alla oavsett ekonomiska förutsättningar. Vill visa att biblioteket är något annat än del av barnens utbildning och att man kan ha roligt där. Det blir ett mer jämbördigt förhållande under bokfikat än då jag bokpratar för klasserna under läsåret, vilket jag uppskattar. Med hjälp av Sommarboken blir det härliga och roliga happenings på vårt bibliotek.

Färdigt koncept/material/hemsida: Kul att kunna se vad andra gör. Färdigt koncept underlättar planeringen. Fint material. Det är ett enkelt, billigt och kul projekt som uppskattas av barn och vuxna. Gemensamt mål men upp till varje bibliotek att forma sitt eget Sommarboken. Bra med hemsidan och Barnens bibliotek är en fantastisk plattform att utgå ifrån.

Nya tankar/forskningsbaserat: Ville testa något nytt. Förnya vårt uttjatade koncept. Tidigare jobbat med "läs 5 titlar, ..." men intresset dalade och då dök Sommarboken upp som satte ord på våra tankar och idéer. Sommarboken är helt i linje med vad forskningen säger om hur man får barn att läsa: kravlös, välja själva, möjlighet att träffas och prata om böcker.

Nationellt/gemensam aktivitet: Kul att delta i en större och inarbetad aktivitet. Får inspiration av hur andra jobbar. Bättre genomslagskraft vid marknadsföring. Möjlighet till samarbete, dela erfarenheter och metoder med andra bibliotek som också deltar i Sommarboken.

Fått i uppdrag: Bestämde att alla bibliotek i kommunen skulle delta. Min chef frågade om jag kunde vara med.

Fråga 18 Viktigaste erfarenheten?

Respondenternas svar visar på stor spridning men vissa områden återkommer.

Sommaraktiviteter: Enligt vissa biblioteken är det svårt att ha att ha aktiviteter på sommaren. Det krävs mer personal och barnen är svårare att nå. Andra menar att visst kräver det mer engagemang från fler i personalen men att det blir en positiv effekt för hela biblioteket. Större och bredare engagemang i projektet. Svårt projekt för bibliotek i glesbygdskommuner. De lokala filialerna har stängt över sommaren. Men några bibliotek skriver om hur de använt sig av bokbussen och/eller åkt ut till skolorna. Där har de berättat för barnen som projektet och samtidigt passat på att bokprata. Träffar under sommaren fungerade inte så bra, Tidigare har de skrivit i talonger som lämnats in i slutet av sommaren. Då var det många fler som deltog. Roligt att något händer under sommaren.

Marknadsföring: Svårt att nå ut. Skickade information till skolan vilket gav utdelning. Svårt att locka deltagare. Behöver marknadsföra mer via olika kanaler. Samarbeta med fritids, de kan följa barnen. Många barn kommer mitt i sommaren. Svårt att nå ut till barn med annan bakgrund än svensk då familjerna inte nås av eller inte kan ta till sig bibliotekets information.

Kravlöst: Färre var med när det inte var tävling. Tidigare koncept tydligare "Läs 5 böcker, ..." var som en tävling med vinster. Att belöna de barn som läser många böcker är ränder som är svåra att ta ur den äldre generationen av personalen. Svårt att ändra ett traditionellt sätt att arbeta på en gång utan får ta ett steg i taget. Många barn behöver en morot och uppmuntran för att läsa under sommaren, vilket kraven ger, därför deltar vi inte nästa år. Tydligare information och regler behövs. Nu är det för flummigt. Barn behöver utmaningar därför är "Läs 5 böcker ..." bättre. Tidigare projekt lättare då de redovisade vad de läst. Kravlöst leder till mer läsning och moroten är bättre än piskan.

Materialet: Snygga prylar uppmuntrar till deltagande och ger läsningen extra stimulerande effekt.

Boktips: Boksamtal är häftigt, givande och kul. Barn vill berätta om sina läserfarenheter för andra. Viktigt vuxna lyssnar. Få till fler tillfällen då barn har möjlighet att boktipsa. Sättet att prata om böcker lyfter läsningen. Många vill.

Deltagarna: Fånga upp barnen och erbjud fortsatt aktivitet under skolåret. Kontakta sommaröppna fritids. Svårt med bokprat för många åldrar samtidigt. Även lässvaga barn nås. Bra med åldersindelade grupper. Hela familjer läser på grund av Sommarboken. Några vill träffas mer. Lyssna på barnen även i andra bibliotekssammanhang.

Planering: Planera träffarna tidigt och se till att det finns personal. Inte pass nära aktiviteten. Enklare när man hade e-postadresserna till barnen eller deras föräldrar. Även om projektet inte riktigt passade vår stora glesbygdskommun gick det ändå. Viktigt med tydlighet kring arrangemang som ansvar, tider, om det är ok att ta bilder. Ta barnens kontaktuppgifter för personliga inbjudningar. Låt träffarna bli lustfyllda med festlig inramning så att det blir något annat än vardag. Arrangera fler träffar inte så tidsödande som man tror. Drop-in är inte jättebra. Lägg sista träffen när skolan har börjat.

Träffar: Göra Sommarboken mer interaktiv, engagera barnen. Färre träffar, ingen föränmälan. Viktigt utvidga textbegreppet, får med fler deltagare. På biblioteket tar vi läslust och läsande barn på allvar. Det behöver inte vara många barn för att vara kvalité. Ta med Daisy och ljudböcker bland de fysiska böckerna. "Läs 5 böcker få..." lättare för barnen då kan de låna när de vill och behöver inte hålla reda på träffar.

Biblioteket: Vi har genom Sommarboken uppvärderat vår kompetens och det biblioteket har att erbjuda. Vuxna vill också ha Sommarboken.

Fråga 19 Hur skulle projektet kunna utvecklas?

Marknadsföring: Koppla ihop det med större nationell aktör som SVT Sommarlovsmorgon. Mer marknadsföring nationellt för att nå föräldrar. Mer samarbete med skolan. Kultur i Väst jobba mer med uppmärksamhet på riksplanet istället för genom biblioteken. Turné i Sommarbokens regi av läsande förebilder. Mer gåvor och utlottningar för att locka barn som inte är läsare. Fokus på olika teman och målgrupper för varje år. Mer samarbete med föreningar. Jobba mot skolorna.

Tillgänglighet: Översätta information och material till de största invandrarspråken.

Interaktivitet: Gemensamt forum på nätet. Barn skulle kunna delta på distans. Där läsarna kan chatta med varandra. Möjliggör fler boksamtal och läsgrupper via nätet. Idag fungerar "krypinet" dåligt. Kunna visa på någon gemensam sida vad barnen gjort på träffarna. Koppla bok-pod till Sommarbokens hemsida.

Uppstartskonferens: Mer praktiskt kring läsfrämjande metoder istället för Bokprovning. Författarbesök som Kick-off. Mer tips och inspiration kring metoder och aktiviteter. Inspirationsträffar i samarbete med länsbiblioteken.

Material: Färdigtryckta häften med namn, ålder osv. Läsdagbok med Sommarbokenloggan. Nya färger, tatuering. Något nytt material nästa år, utveckla med fler artiklar: pennskrin, t-shirts, skrivbordsunderlägg. Väskan fin men svår att stänga. Mer pyssel.

Kravlöshet: Kräv en ansträngning från barnen. Alla uppskattar saker de får om de fått kämpa för dem. Motprestation. Mer tillåtande för biblioteken att göra som de vill. Kravlöst, fin tanke men svår att förklara.

Fråga 20 Helheten?

Material: Jättebra med gemensamt marknadsföringsmaterial och webbplats. Roligt att ge barnen ett så fint "kit". Vi gillar inte upplägget med att ge barnen en massa material, vi vill ge böcker istället.

Läslust: Viktigt att den lustbetonade delen finns kvar och är frikopplat från skolan. Man gör något mer än delar ut läslappar som de sen kommer tillbaka i slutet av sommaren och lämnar. Viktigt och bra att göra läsningen till något roligt, spännande och socialt. Mycket bra grundtanke med boksamtalet i fokus.

Upplevelser: Kul att vara med, Roligt och inspirerande. Vi kör nästa år. Bra med sommaraktivitet.

Projektets grundtanke: Bra gemensamma riktlinjer. Skapar samhörighet mellan bibliotek över hela landet. Svårt följa riktlinjerna, vill kunna planera den aktivitet som passar kommunen. Låter bra men fungerar inte alltid i praktiken. Negativt ta bort motprestation. Genom projektet får barn en känsla av att höra till ett större sammanhang när de läser. De

blir sedda i sin läsning. Känns bra att biblioteket kan vara en plats där inte prestationen står i centrum utan lusten. Bra att kunna anpassa konceptet.

Marknadsföring: Kul att följa via nyhetsbrev, FB, hemsidan. Mer marknadsföring i radio/tv, gärna kändisar.

Diskuterande sammanfattning

De deltagande biblioteken har i genomsnitt haft tre träffar under sommaren. På dessa träffar har de i första hand boktipsat. Träffarna har fungerat bra men några bibliotek upplever det svårt att ha aktiviteter på sommaren. Framst gäller detta bemanningen men även att locka deltagare till träffarna. Men det behöver inte vara barnbibliotekarien som håller i projektet/träffarna, flera bibliotek skriver om vikten av att engagera hela personalstyrkan. Det kan leda till nya samarbeten, nya tankar och utveckling av biblioteket. För övrigt tycker de att Sommarboken är bra eftersom det är ett färdigt koncept som kan ändras utifrån de förutsättningar biblioteken har.

Av de barn som deltagit var 62 % flickor, 38 % pojkar. Det är främst läsvana flickor med svenska som modersmål som deltagit.

Läskapaciteten hos deltagarna är annars ojämn förutom hos barnen med utländsk bakgrund. De har oftast en större läsvana. Sett till alla barn som medverkat så har de flesta biblioteksvana sen tidigare och/eller engagerade föräldrar som tar dem till träffarna. Sommarboken har även lockat barn med sämre socioekonomiska förutsättningar. De är hemma hela sommaren, träffarna är regelbundna, gratis och på biblioteket där finns vuxna.

Annars är svårt att nå andra målgrupper än de som har svenska som modersmål under sommaren när skolorna är stängda. Undantag är de bibliotek som samarbetet med olika fridshem eller asylboende. Endast 25 % av biblioteken uppger att de haft samarbete med till exempel skolor eller fritids. Istället har de marknadsfört Sommarboken och träffarna genom affischer, bibliotekets hemsida, sociala medier, brev till skolan och lokaltidningen.

Biblioteken vill att projektet ska marknadsföras nationellt. Det skulle leda till att Sommarboken blev mer känt och troligen mer efterfrågat av föräldrar och andra än idag, när biblioteken behöver informera och förklara projektet istället.

Många skriver om hur viktigt det är med planering av träffarna, då blir det bäst resultat. Men bara en tredjedel av biblioteken har uppgett att barnen varit delaktiga i utformningen av träffarna och då främst kring träffarnas innehåll. På träffarna är det främst fysiska böcker, nästan 100 %, som visats/pratas om, viss komplettering görs med Daisy eller e-böcker.

Materialet får ett betyg på 3,98/5 och det är både populärt och uppskattat av barnen och biblioteken. Biblioteken menar att om materialet förändras varje år kan man locka barn att vara med igen.

Skälen till varför biblioteken deltar kan delas in i 6 olika grupper: läsfrämjande, utveckling av biblioteket/bibliotekarien, färdigt koncept, nya tankar, nationellt, fått i uppdrag.

Kravlöshet engagerar och det löper som två spår genom hela utvärderingen kring detta. Ett spår är de bibliotek som ser alla de förtjänster som Sommarbokenträffarna innebär. De lyfter fram barnens vilja till och glädje kring boktipsandet och allt det positiva det medför. Linnea Lindsköld skriver i sin rapport "Att komma in i de andras läsning" om hur barnen genom boktipsandet gör läsningen till en social praktik. Det blir även en utveckling av bibliotekariens roll då kraven och "spelreglerna" blir annorlunda än vid boksamtal med skolklasser och barnen inte är på biblioteket frivilligt.

Det andra spåret är de bibliotek som menar att träffarna ställer till det för biblioteken och barnen. Barnen måste hålla reda på datum och då ta sig till biblioteket. Det är också svårt ordna träffar under sommaren. För dem är det bättre att lämna ut en talong i början av sommaren som barnen sedan lämnar in ifyllda med ett givet antal lästa böcker. Ju fler böcker barnen läst, desto fler bokpremier kan de få. De här biblioteken menar att barnen triggas av utmaningar och tävlingar och då läser mer.

Det kan också handla om hur man ser på barnen och sin roll som bibliotekarie. Är barnen "human beings" eller "human becomings". Ser man barnen som "beings" är de kompetenta här och nu, medan "becomings" handlar om att de är blivande vuxna och behöver formas och fostras. Har biblioteket en fostrandande roll eller skall barnet ses som varande en kompetent individ? Åsikterna går isär.

Forskning visar att barn upplever att läsning i skolan är tråkigt men att läsningen blir lustfylld när de själva får välja vad de ska läsa, när de ska läsa och hur mycket de ska läsa. Och om de sedan får prata om vad de har läst, utvecklas och fördjupas upplevelsen.

Utvecklingspår

Dessa utvecklingsområden har framkommit i materialet och har legat till grund för inriktningen på 2016 års Sommarboken.

- Öka bibliotekens samarbete med andra, till exempel skolan och/eller fritids. Viktigt då biblioteket är en demokratisk arena som är till för alla. De som kommer har redan "en fot inne" och behöver inte ytterligare påstötningar. Hur får vi med de som inte kommer eller de som är på biblioteket men inte deltar?
- Vidgat deltagande. Arbeta för att biblioteken tar med barnen mer aktivt i sitt planeringsarbete inför Sommarboken än man tidigare gjort. Det kan leda till att deltagarna känner ett större engagemang, intresse och stolthet över att ha blivit lyssnade på.

Det kan även ge inspiration till nya aktiviteter, annan form på träffarna och att man får fler att delta.

- Vidgat textbegrepp: Det finns ju fler sätt att läsa eller ta del av text förutom via en fysisk bok. Därför är det angeläget att lyfta fram text som många barn läser eller lyssnar på via till exempel dataspel och serier.
- Öka tillgängligheten. Göra Sommarbokens information mer tillgänglig genom att översätta delar av den till några av de största invandrarspråken.
- Öka barnens chans till interaktivitet med varandra. Genom att utveckla funktionen "kryp in" på Barnens biblioteks skulle barn kunna ha större interaktivitet med andra deltagare och bibliotek.

Några kommentarer från deltagare och föräldrar

- Många barn har uttryckt att de är glada över att komma på träffarna och de verkar ha ett stort behov av att prata om sina läsoplevelser.
- Tidigare fick jag nästan morderligt motstånd, nu läser hon hela tiden.
- Det är roligt att prata om böcker.
- Han har aldrig läst en bok förut nu lånar han hem böcker frivilligt.
- Nästa år vill jag vara med i Sommarboken (yngre syskon).
- En kille som hämtades av sin pappa sa till honom. "det var den roligaste dagen hittills på sommarlovet.
- Jag älskar Sommarboken!(9-årig flicka)
- Ett barn tyckte det var underbart att vara med på träffarna. Ett annat tyckte det var bra att man inte behövde vara någon storläsare för att delta, det var roligt ändå.
- Att inte läsa ett visst antal böcker tycker barn och föräldrar är bra. Lärarna gnölar lite.
- Kul att få andra saker än en bok.
- Många är positiva och glada att något händer på biblioteket.
- Vi skall fortsätta ha en bokklubb i höst efter Sommarboken. Då sa en pojke 7 år. "Mamma om bokklubben kommer att krocka med min hockey, då kommer jag att SLUTA med hockeyn."
- Vårt bibliotek är stängt nu och det har gjorts en undersökning bland kommunens invånare vad man önskar av det nya biblioteket – barnen vill ha mera Sommarboken.

Katarina Larson, koordinator, Kultur i Väst
Katarina.larson@kultutrivast.se